

**ŠTA NAM DONOSI
POTPISIVANJE I
RATIFIKACIJA
OPCIONOG PROTOKOLA
UZ MEĐUNARODNI PAKT
O EKONOMSKIM,
SOCIJALNIM I
KULTURNIM PRAVIMA?**

02

O OPCIONOM PROTOKOLU UZ MEĐUNARODNI PAKT O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA

Opcioni protokol uz Međunarodni pakt o ekonomskim socijalnim i kulturnim pravima je usvojen 10. decembra 2008. godine na sednici Generalne skupštine Ujedinjenih nacija – na dan šezdesete godišnjice od usvajanja Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima. Opcioni protokol je važan utoliko što omogućava pojedincima ili grupama da podnose predstavke Komitetu Ujedinjenih nacija za ekonomska, socijalna i kulturna prava u slučajevima kada smatraju da su im povređena prava sadržana u Paktu a pritom su iscrpli sve nacionalne pravne lekove. Zbog toga usvajanje Opcionog protokola predstavlja **istorijsku prekretnicu u UN sistemu zaštite ljudskih prava** utoliko što je njime izjednačen status podnosioca predstavki vezanih za zaštitu ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava sa podnosiocima predstavki vezanih za kršenje građanskih i političkih prava. Protokol je stupio na snagu 5. maja 2013. godine, a od tada ga je 49 zemalja potpisalo, a 25 i ratifikovalo. Broj zemalja koje ratifikuju ovaj međunarodni ugovor je u stalnom porastu.

Samo u našem regionu su četiri zemlje potpisale a dve i ratifikovale Opcioni protokol. Naime, Crna Gora i Bosna i Hercegovina potpisale su i ratifikovale Protokol, dok su Slovenija i Republika Severna Makedonija potpisale Opcioni protokol i očekuje se njegova ratifikacija.

03 MOGUĆNOSTI KOJE PRUŽA POTPISIVANJE I RATIFIKACIJA OPCIONOG PROTOKOLA

Potpisivanjem i ratifikovanjem Opcionog protokola, država članica priznaje nadležnost Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava da prima i razmatra komunikacije od strane pojedinaca ili grupa pod jurisdikcijom te zemlje koji smatraju da su im povređena prava sadržana u Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Komitet će razmatrati slučajeve pojedinaca ili grupa koji mu se obrate tek nakon što isti dokažu da su iscrpeli sve nacionalne pravne lekove ili da dostupni pravni lekovi na nacionalnom nivou nisu efikasni.

Ratifikacijom Opcionog protokola države članice takođe priznaju nadležnost Komiteta da, u slučajevima kada nije u mogućnosti da donese odluku u meritumu na način koji će blagovremeno otkloniti neposrednu štetu, prosleđuje komunikacije kojima traži državama da preduzmu privremene mere u svrhu sprečavanja nastanka nenadoknadive štete.

Kada se uzme u obzir dosadašnja praksa Komiteta, može se zaključiti da postoji niz objektivnih razloga koji ukazuju na to da je ovaj mehanizam od velikog značaja za unapređenje zaštite ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u zemljama ugovornicama.

Naime, u slučaju I.D.G. protiv Španije[1], Komitet je zaključio da je Španija uskratila pravo iz člana 11, stava 1 Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima uprkos tome što su prethodno španski nacionalni organi zaključili da u ovom slučaju nije bilo povrede prava u bilo kom pogledu. Nakon što je Komitet dostavio svoje mišljenje i preporuku Vladi Španije, podnositeljka predstavke je uspela da ostvari svoje pravo na adekvatno stanovanje, što u suprotnom ne bi uspela jer je sudskim odlukama u Španiji prinudno iseljena i ostala u riziku od beskućništva. Pored toga, slučaj je sam po sebi bitan jer je u trenutku kada se o njemu odlučivalo 400.000 građana i građanki Španije bilo u opasnosti od prinudnog iseljenja usled istih ili sličnih problema koje je podnositeljka predstavke imala a koje su delom proistekle iz svetske ekonomske krize

[1] Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava, I.D.G. v. Spain, Predstavka 2/2014, UN Doc. E/C.12/55/D/2/2014 (13. oktobar 2015. godine)

2008. godine. Komitet je svojom odlukom u ovom slučaju omogućio nadležnim organima Španije da unaprede svoju praksu i preduprede potencijalne povrede ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava svojih građana i građanki.

Još jedan slučaj koji svedoči o koristi podnošenja pojedinačnih predstavki Komitetu je slučaj Marcia Cecilio Trujillo Calero protiv Ekvadora[1], gde je Komitet utvrdio da je došlo do povrede prava na socijalnu zaštitu iz člana 9. Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Podnositeljka predstavke se našla u poziciji da joj je onemogućeno ostvarivanje prava na specijalnu penziju iako je kao neplaćena kućna radnica (što se takođe može nazvati „domaćica”) blagovremeno preko dvadeset godina uplaćivala na mesečnoj bazi i u privatnom svojstvu penziju Ekvadorskom institutu za socijalnu zaštitu. Nakon što je u više navrata usmeno dobila potvrdu od navedenog organa da je ostvarila uslove za specijalnu penziju, podnositeljka je odlučila da iskotisti tu mogućnost.

Međutim, nakon razmatranja njenog zahteva, Komisija za beneficije Ekvadorskog instituta za socijalnu zaštitu je odlučila da podnositeljka nije ispunila sve uslove za ostvarivanje tog prava jer navodno nije uplaćivala penziju od 1989. godine, te je njen zahtev odbijen a žalba na odluku odbačena. U svojoj odluci, Komitet je utvrdio da su nacionalni organi svojim postupanjem povredili prava podnositeljke predstavke, te da bi Ekvadorski institut za socijalnu zaštitu trebalo da joj isplati penziju u skladu sa zakonom i odredbama Pakta. Nakon ove odluke Komiteta, podnositeljka predstavke uspeła je konačno da ostvari svoja prava.

Pored gorenavedenih mehanizama, ratifikacija Opcionog protokola pruža mogućnost zemljama da komuniciraju drugim zemljama koje su ratifikovale Protokol u slučajevima u kojima smatraju da one svojim postupanjem ne ispunjavaju obaveze iz Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, te da na taj način pokrenu pitanje uživanja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u zemlji u kojoj smatraju da je došlo do povrede.

Na kraju, član 14 Opcionog protokola otvara mogućnost Komitetu da u dogovoru sa državom ugovornicom potraži stručnu i tehničku podršku eksperata i stručnih organa Ujedinjenih nacija u rešavanju pitanja vezanih za realizaciju ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava građana i građanki zemlje ugovornice, i time joj pruži podršku za progresivno ostvarivanje prava sadržanih u Paktu, u skladu sa odredbom iz člana 2 (1) Pakta.

Potpisivanje i ratifikacija Opcionog protokola pružaju mogućnost svim građanima i građankama Republike Srbije da zaštite svoje prava kada ne uspeju da ostvare zaštitu pred nacionalnim organima, i predstavlja dodatni mehanizam kroz koji može dalje da se normativno unapredi zaštita ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava u Republici Srbiji, kao i da se unapredi rad institucija, nacionalnih pravosudnih i upravnih organa odgovornih za zaštitu ljudskih prava pojedinaca.

S obzirom na sve dobrobiti ratifikacije ovog dokumenta, kao i preporuke iz paragrafa 37 poslednjih zaključnih zapažanja Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava koje je Republika Srbija dobila, **A 11 – Inicijativa za ekonomska i socijalna prava** apeluje Vladi Republike Srbije da otvori dijalog o potrebi ratifikacije Opcionog protokola uz Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

Republika Srbija bi time omogućila svojim građanima i građankama pristup još jednom mehanizmu za zaštitu svojih prava i napravila veliki pomak ka progresivnoj realizaciji prava sadržanih u Paktu.

Pored toga, smatramo da bi Vlada Republika Srbija ratifikacijom Opcionog protokola uz Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima pokazala da je unapređenje poštovanja ljudskih prava od ključnog značaja za njen rad.